

Skutki Brexitu:

Informacje UE o prawach obywateli

Swoboda przemieszczania się jest jednym z fundamentów Unii Europejskiej. W czasach członkostwa Wielkiej Brytanii w UE wielu obywateli UE i Wielkiej Brytanii przeniosło się za granicę, gdzie mieszka, pracuje lub studiuje.

Od początku negocjacji ochrona osób, które zmieniły miejsce zamieszkania, była traktowana priorytetowo.

- Ponad 4 mln obywateli UE otrzymało nowy status pobytu w Wielkiej Brytanii (większość z nich to obywatele Polski, Rumunii, Portugalii, Hiszpanii i Bułgarii).
- Państwa członkowskie szacują, że w UE mieszka obecnie ponad 850 tys. obywateli brytyjskich (głównie w Hiszpanii, Francji, Irlandii, Niemczech i Holandii).

Co gwarantuje umowa o wystąpieniu?

Umowa o wystąpieniu gwarantuje tym obywatelom i członkom ich rodzin zasadniczo takie same prawa jak przed wystąpieniem Wielkiej Brytanii z UE: mogą oni nadal mieszkać, studiować, pracować i swobodnie podróżować między Wielką Brytanią a UE.

To samo dotyczy obywateli UE, którzy przeprowadzili się do Wielkiej Brytanii, i obywateli brytyjskich, którzy przeprowadzili się do państwa członkowskiego UE w okresie przejściowym.

Kto podlega ochronie na mocy umowy o wystąpieniu?

Umowa o wystąpieniu zapewnia ochronę tym obywatelom Unii, którzy legalnie mieszkali w Wielkiej Brytanii pod koniec okresu przejściowego, i tym obywatelom Wielkiej Brytanii, którzy legalnie mieszkali w jednym z 27 państw członkowskich UE pod koniec okresu przejściowego.

Chroni również członków rodzin (na przykład obecnych małżonków i zarejestrowanych partnerów, rodziców, dziadków, dzieci, wnuki i osoby pozostające w stałym związku), którym na mocy przepisów UE przyznano prawo do dołączenia w przyszłości do członka rodziny.

Dzieci będą podlegać ochronie na mocy umowy o wystąpieniu bez względu na to, czy urodziły się przed wystąpieniem Wielkiej Brytanii z UE, czy też po wystąpieniu, a także bez względu na to, czy urodziły się w kraju, w którym mieszka dany obywatel Unii lub Wielkiej Brytanii, czy też poza tym państwem.

Jedyny wyjątek dotyczy dzieci urodzonych po wystąpieniu Wielkiej Brytanii z UE, których rodzic posiadający wyłączne prawo do pieczy nad dzieckiem na mocy obowiązującego prawa rodzinnego nie jest objęty umową o wystąpieniu.

Zabezpieczenia socjalne

Umowa o wystąpieniu chroni wszystkich obywateli UE, którzy z końcem okresu przejściowego znajdowali się w sytuacji obejmującej w danym momencie Wielką Brytanię i państwo członkowskie. Ochronie podlegają także członkowie ich rodzin, pozostający przy życiu po śmierci takich osób.

Prawo pobytu

Warunki materialne dotyczące pobytu są i pozostaną takie same jak warunki przewidziane na mocy obowiązującego prawa Unii dotyczącego swobodnego przepływu osób.

Warunki te są spełnione, jeżeli obywatele Unii i obywatele Wielkiej Brytanii:

- są pracownikami najemnymi lub pracują na własny rachunek,
- posiadają wystarczające środki finansowe i ubezpieczenie zdrowotne,
- są członkami rodziny innej osoby, która spełnia powyższe warunki,
- uzyskali już prawo stałego pobytu i tym samym nie muszą już spełniać żadnych warunków.

Umowa o wystąpieniu nie wymaga, aby dana osoba była fizycznie obecna w państwie przyjmującym z końcem okresu przejściowego – dopuszczalne są czasowe nieobecności, które nie mają wpływu na prawo pobytu, oraz dłuższe nieobecności, które nie mają wpływu na prawo stałego pobytu.

Osoby podlegające ochronie na mocy umowy o wystąpieniu, które nie uzyskały jeszcze prawa stałego pobytu – jeżeli nie mieszkały w państwie przyjmującym przez co najmniej pięć lat – będą podlegały pełnej ochronie na mocy umowy o wystąpieniu i będą mogły nadal przebywać w państwie przyjmującym. Nabędą one prawo stałego pobytu po pięciu latach zamieszkiwania w danym kraju.

Obywatele Unii i Wielkiej Brytanii, którzy przybyli do państwa przyjmującego przed 1 stycznia 2021 r., będą korzystali z takich samych praw i będą mieli dokładnie takie same obowiązki na podstawie umowy o wystąpieniu jak osoby, które przybyły do państwa przyjmującego przed 1 lutego 2020 r.

Prawo pobytu obywateli Wielkiej Brytanii w krajach UE-27

Aby skorzystać z tego prawa, obywatele Wielkiej Brytanii mogą mieć obowiązek złożenia wniosku o nowy status pobytu, zależnie od decyzji danego kraju o wyborze tzw. systemu konstytucyjnego lub deklaratoryjnego.

Poniżej można znaleźć informacje o decyzjach poszczególnych krajów co do statusu pobytu oraz o terminach, w których obywatele Wielkiej Brytanii i członkowie ich rodzin muszą złożyć wniosek o nowy status pobytu w krajach z systemem konstytucyjnym. Podano również adresy najważniejszych krajowych stron internetowych.

Prawa pobytu w krajach UE w ramach części umowy o wystąpieniu dotyczącej praw obywatelskich - przegląd realizacji

22 luty 2021

Angielski (559.5 KB - PDF)

Pobierz PDF - 559.5 KB

Informacje zawarte w powyższym pliku nie odzwierciedlają oficjalnej opinii Komisji. Odpowiedzialność za wyrażone w nim informacje i opinie spoczywa w całości na odpowiednich organach krajowych państw członkowskich, które są pierwszym punktem kontaktowym dla obywateli Wielkiej Brytanii. Sytuacja stale się zmienia, w związku z czym należy regularnie sprawdzać najnowsze informacje i aktualności na krajowych stronach internetowych. Komisja będzie nadal aktualizować informacje na tej stronie na podstawie najnowszych informacji przekazanych przez państwa członkowskie UE-27.

12 maja 2020 r. Komisja Europejska przyjęła wytyczne, które będą miały duże znaczenie dla właściwego wdrożenia przez władze krajowe postanowień umowy o wystąpieniu dotyczących praw obywateli.

Komisja Europejska monitoruje przestrzeganie przepisów w państwach członkowskich.

System przyznawania statusu osoby osiedlonej w Wielkiej Brytanii (settlement scheme)

Obywatele UE, EOG i Szwajcarii w Wielkiej Brytanii będą musieli zgłosić się w systemie przyznawania statusu osoby osiedlonej do 30 czerwca 2021 r.

Jeżeli wniosek zostanie rozpatrzony pozytywnie, obywatele UE otrzymają status osoby osiedlonej (przyznanie prawa stałego pobytu, ang. settled status) lub wstępny status osoby osiedlonej (pobyt krótszy niż 5 lat, ang. pre-settled status). Niezgłoszenie się w systemie może prowadzić do wydalenia.

Obywatele UE, którzy otrzymają wstępny status osoby osiedlonej, będą mogli ubiegać się o zmianę statusu pobytu na pobyt stały (status osoby osiedlonej) po 5 latach legalnego pobytu w Wielkiej Brytanii. Status taki daje więcej praw i lepszą ochronę.

System przyznawania statusu osoby osiedlonej jest nadzorowany przez niezależny organ monitorujący w Wielkiej Brytanii, który rozpatruje skargi obywateli UE i członków ich rodzin dotyczące naruszeń ich praw wynikających z umowy o wystąpieniu. Składa on również sprawozdania instytucjom w UE i Wielkiej Brytanii wspólnie sprawującym nadzór nad wdrożeniem umowy.

Wdrożenie i monitorowanie: prawa obywateli

Obywatele Wielkiej Brytanii i UE mogą się bezpośrednio powoływać (przed sądami brytyjskimi i sądami państw członkowskich) na tekst umowy o wystąpieniu dotyczący praw obywatelskich. Konieczne będzie odstąpienie od stosowania wszelkich krajowych przepisów prawnych, które są niezgodne z postanowieniami umowy o wystąpieniu.

Przez okres ośmiu lat, począwszy od 31 grudnia 2020 r., brytyjskie sądy będą miały możliwość występowania do Trybunału Sprawiedliwości UE o sprecyzowanie wykładni części umowy o

wystąpieniu dotyczącej obywateli. W przypadku pytań dotyczących wniosków o uzyskanie statusu osoby osiedlonej w Wielkiej Brytanii ten ośmioletni okres rozpoczął bieg w dniu 30 marca 2019 r.

Wdrożenie i stosowanie praw obywatelskich w UE jest monitorowane przez Komisję, która będzie działać zgodnie z traktatami unijnymi.

Brytyjski niezależny organ monitorujący ma uprawnienia równoważne uprawnieniom Komisji Europejskiej w zakresie:

- otrzymywania i rozpatrywania skarg obywateli Unii i członków ich rodzin,
- prowadzenia dochodzeń z własnej inicjatywy oraz
- wnoszenia spraw do sądów brytyjskich w sprawie niedopełnienia przez brytyjskie organy administracyjne zobowiązań wynikających z części umowy o wystąpieniu dotyczącej praw obywateli.

Organ monitorujący i Komisja Europejska corocznie informują się, za pośrednictwem Wspólnego Komitetu utworzonego na mocy umowy o wystąpieniu, o środkach zastosowanych w celu wdrożenia i egzekwowania określonych w umowie praw obywatelskich. Przekazywane informacje powinny w szczególności obejmować liczbę i charakter rozpatrywanych skarg i wszelkie czynności prawne podjęte w ich następstwie.

Produkty i usługi finansowe

Bez względu na to, w którym kraju UE mieszkasz, unijne przepisy określają Twoje prawa dotyczące zakładania konta bankowego, robienia przelewów, brania pożyczek i kredytów oraz kupowania produktów ubezpieczeniowych.

Więcej informacji:

- Rachunki bankowe w UE: prawa przysługujące konsumentom otwierającym rachunek bankowy w innym kraju UE i korzystającym z niego
- Płatności, przelewy i czeki: koszty i opłaty od transakcji bankowych między krajami UE
- Kredyty hipoteczne: Twoje prawa przy zaciąganiu kredytu na zakup nieruchomości
- Produkty ubezpieczeniowe: zakup polisy (np. ubezpieczenia na życie) od przedsiębiorstwa mającego siedzibę w innym kraju UE
- Kredyty konsumenckie i pożyczki: warunki i ograniczenia dotyczące zaciągania pożyczek do 75 tys. euro
- Produkty inwestycyjne: Twoje prawa przy zakupie produktów inwestycyjnych, funduszy i inwestycyjnych umów ubezpieczeniowych

Rachunki bankowe w UE

Prawo do podstawowego rachunku bankowego

Z różnych względów możesz potrzebować rachunku bankowego w swoim lub innym kraju UE.

Jeśli mieszkasz legalnie w jednym z krajów UE, masz prawo do otworzenia tzw. podstawowego rachunku płatniczego. Bank **nie może odmówić Ci otworzenia podstawowego rachunku płatniczego** tylko dlatego, że nie mieszkasz w kraju, w którym bank ma swoją siedzibę.

Uwaga!

Prawo to nie ma zastosowania do innych rodzajów rachunków bankowych, takich jak np. rachunki oszczędnościowe.

Kiedy bank może odmówić Ci otworzenia podstawowego rachunku płatniczego

Bank może odmówić otwarcia konta, jeśli **nie przestrzegasz** przepisów UE dotyczących przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.

W niektórych krajach UE bank może odrzucić Twój wniosek o otwarcie podstawowego rachunku bankowego, jeśli **już posiadasz podobny rachunek** w innym banku w tym samym kraju.

Jeżeli złożysz wniosek o otwarcie podstawowego rachunku płatniczego poza krajem, w którym mieszkasz, banki w niektórych krajach UE mogą także poprosić Cię o wykazanie, że faktycznie jesteś zainteresowany otwarciem takiego rachunku – na przykład jeśli mieszkasz w jednym kraju, a pracujesz w innym.

Charakterystyka podstawowego rachunku płatniczego

Podstawowy rachunek płatniczy to rachunek, który umożliwia **dokonywanie standardowych transakcji**, które są niezbędne w życiu codziennym, takich jak:

- przekazy
- wypłata gotówki
- odbiór i realizacja płatności (na przykład zakupy przy użyciu karty czy polecenia zapłaty).

Powinien on również **obejmować kartę płatniczą**, której można używać do wypłaty gotówki i dokonywania zakupów – zarówno online, jak i w sklepach.

Jeśli dany bank oferuje **dostęp do usług bankowości online**, również powinien Ci go zaoferować. Nie musi jednak oferować Ci udogodnień takich jak np. kredyt w rachunku bieżącym.

W niektórych krajach UE banki **nadal mogą naliczać opłatę roczną** za prowadzenie podstawowego rachunku płatniczego. Opłata ta powinna pozostać na rozsądnym poziomie.

Prawdziwa historia

Nie musisz mieszkać w danym kraju UE, aby otworzyć w nim konto

Sándor rozpoczął pracę w firmie mającej siedzibę w Słowenii, ale nadal mieszka na Węgrzech. Postanowił założyć konto bankowe w Słowenii, aby korzystać z niego na potrzeby codziennych wydatków, zachowując przy tym swoje konto w węgierskim banku.

Zatem zwrócił się do pobliskiego słoweńskiego banku o otwarcie podstawowego rachunku płatniczego. Bank zgodził się na otwarcie rachunku, mimo iż Sándor nie mieszkał w Słowenii.

Banki nie mają prawa odmówić klientowi otwarcia podstawowego rachunku ze względu na fakt, że nie mieszka on w danym kraju.

Informacje o opłatach

Przed otwarciem konta bank powinien dostarczyć Ci dokument zawierający informacje o najważniejszych usługach oferowanych w związku z prowadzeniem rachunku oraz **wszelkich związanych z nimi opłatach, które możesz ponieść**. Jest to tzw. dokument dotyczący opłat. Umożliwia on porównanie kosztów prowadzenia rachunku w różnych bankach.

Twój bank musi również dostarczyć Ci dokument zawierający informacje o **opłatach za usługi powiązane z Twoim rachunkiem płatniczym**, które naliczane są co najmniej raz w roku. Jest to tzw. zestawienie opłat. Dokument ten powinien również zawierać informacje o ewentualnych odsetkach mających zastosowanie do Twojego rachunku.

Przenoszenie rachunków bankowych

Klient ma prawo do przeniesienia swojego rachunku bankowego do innego banku w tym samym państwie UE. Nowy bank powinien mu w tym pomóc.

Jeżeli chcesz przenieść swój rachunek do innego banku w tym samym państwie, zwróć się do nowego banku o przeniesienie swoich regularnych płatności na nowy rachunek.

Nowy bank **dopilnuje, by Twój stary bank przekazał wszystkie dane i anulował wszelkie zlecenia stałe**. Nowy bank musi także:

- poinformować osoby trzecie – np. pracodawców, zakład ubezpieczeń społecznych i dostawców usług – o zmianie konta
- ustanowić Twoje nowe zlecenia stałe
- zaakceptować odnośne polecenia zapłaty na nowym koncie.

Uwaga! Bank może obciążyć Cię opłatą za zamknięcie starego rachunku.

Jeśli poniesiesz koszty w trakcie procedury przenoszenia rachunku, ponieważ bank nie dotrzymał jakiegoś terminu (np. anulowania danej płatności) lub popełnił błędy, **przysługuje Ci prawo do zwrotu tych kosztów**. Jeśli napotkasz jakiegokolwiek problemy, możesz skorzystać z systemu pozasądowego rozstrzygania sporów.

Prawdziwa historia

Przenoszenie rachunków bankowych nie zawsze odbywa się bezproblemowo.

Suzanne przeprowadziła się z Tuluzy do Paryża i postanowiła przenieść swój rachunek bankowy do lokalnego banku w Paryżu. Zwróciła się do swojego nowego banku w Paryżu o przeniesienie wszystkich swoich płatności na nowy rachunek i zamknięcie starego konta w Tuluzie.

Bank w Paryżu polecił bankowi w Tuluzie, aby anulował jej zlecenia stałe i zamknął jej rachunek. Następnie banki ustanowiły zlecenia stałe z nowego rachunku. Jednak zapomniały poinformować jej operatora telefonii komórkowej i Suzanne została ukarana grzywną, ponieważ operator nie otrzymał opłat na czas.

Suzanne złożyła zatem skargę do banku w Paryżu. Bank dokonał zwrotu kosztów grzywny i ustanowił właściwe zlecenie stałe dotyczące opłat za korzystanie z usług operatora telefonii komórkowej.

Twoje pieniądze są chronione w UE

Unijne przepisy gwarantują, że pieniądze na Twoim rachunku bankowym (rachunku oszczędnościowym lub rachunku bieżącym) są chronione na wypadek niewypłacalności Twojego banku. Twoje pieniądze są **chronione do kwoty 100 tys. euro** lub równowartości w lokalnej walucie. Ten limit **obowiązuje na osobę i na bank**, co oznacza, że jeśli masz kilka kont w tym samym banku, limit 100 tys. euro dotyczy wszystkich Twoich depozytów w tym banku.

Istnieją **pewne wyjątki** od tej reguły. Jeżeli posiadasz konto wspólnie z partnerem, limit 100 tys. euro dotyczy osobno każdego oszczędzającego, czyli w przypadku wspólnego konta bezpieczne jest nawet 200 tys. euro. Twoje pieniądze będą również chronione powyżej kwoty 100 tys. euro w niektórych przypadkach i przez ograniczony czas, np:

- pieniądze uzyskane ze sprzedaży prywatnej nieruchomości mieszkalnej
- pieniądze otrzymane w związku z określonym wydarzeniem w Twoim życiu, jak np. małżeństwo, rozwód, przejście na emeryturę, zwolnienie z pracy, inwalidztwo lub śmierć członka rodziny
- pieniądze otrzymane z tytułu wypłaty ubezpieczenia lub odszkodowania za obrażenia będące wynikiem przestępstwa lub za niesłuszne skazanie.

W takich przypadkach środki powyżej 100 tys. euro są chronione przez co najmniej trzy miesiące i nie dłużej niż 12 miesięcy od momentu wpływu pieniędzy na konto lub od momentu, gdy zaistnieje prawna możliwość przeniesienia takich depozytów, w zależności od warunków i progów ustalonych przez każde państwo członkowskie UE.

Płatności, przelewy i czeki

Twój bank musi naliczać Ci taką samą opłatę za płatności w euro w całej UE, jaką pobiera za równoważne transakcje krajowe.

Dotyczy to:

- przelewów między rachunkami bankowymi w różnych krajach UE
- wypłat z bankomatów w krajach UE
- płatności kartą debetową lub kredytową w obrębie UE
- transakcji polecenia zapłaty.

Banki z siedzibą w krajach UE nienależących do strefy euro również muszą stosować się do tej zasady – pobierana przez nie opłata za płatność zagraniczną w euro w obrębie UE nie może być wyższa niż opłata za płatność krajową w walucie krajowej.

Prawdziwa historia

Płatności w euro kosztują tyle samo co płatności krajowe

Jakub mieszka w Czechach i posiada czeskie konto bankowe. Za przelewy w koronach czeskich na inne konta w Czechach jego bank nalicza opłatę w wysokości 5 koron.

Jakub niedawno wrócił z podróży i musi teraz przelać 150 euro na rachunek bankowy znajomego we Francji. Jego bank może pobrać tylko opłatę na taką samą kwotę, jaką naliczyłby za przelew w koronach czeskich w obrębie Czech – czyli 5 koron – lub równowartość w euro.

Bezpieczne płatności online

W przypadku płatności online na kwotę powyżej 30 euro wymagane jest stosowanie razem co najmniej dwóch elementów potwierdzających autentyczność. Może to być:

- coś, co posiadasz (np. telefon komórkowy lub czytnik kart), ORAZ coś, co znasz (PIN lub hasło)
- coś, co posiadasz (np. telefon komórkowy lub czytnik kart), ORAZ Twoja cecha charakterystyczna (np. odcisk palca)
- coś, co znasz (PIN lub hasło), ORAZ Twoja cecha charakterystyczna (np. odcisk palca).

Dzięki połączeniu tych elementów płatności internetowe są bezpieczniejsze.

Oplaty za korzystanie z karty

Kiedy płacisz za zakup w UE przy pomocy swojej karty kredytowej lub debetowej, sprzedawcy i banki **nie mogą pobrać dodatkowej opłaty** tylko za to, że użyłeś konkretnej karty. Zasada ta dotyczy wszystkich zakupów dokonanych kartą (w sklepach stacjonarnych i internetowych) w **Twoim kraju i w innych krajach UE**.

Uwaga!

Karty kredytowe i debetowe wydawane przez systemy trójstronne (takie jak American Express czy Diners Club) oraz biznesowe lub firmowe karty kredytowe, w przypadku których fakturę płaci pracodawca, a nie kupujący, **nie są objęte unijnymi przepisami o usługach płatniczych** – za korzystanie z tych kart mogą zostać naliczone dodatkowe opłaty.

Pamiętaj, że jeśli korzystając z karty w innym kraju UE, płacisz w walutach innych niż euro, wydawca karty **może pobrać opłatę za przeliczenie waluty**. Zanim jednak wyrazisz zgodę na zakup, wydawca karty, Twój bank, sprzedawca lub portal przeprowadzający transakcję muszą podać Ci wysokość wszelkich opłat tego rodzaju. Wydawca karty musi poinformować Cię o takich opłatach w regulaminie dotyczącym korzystania z karty oraz na łatwo dostępnej platformie elektronicznej, takiej jak strona internetowa czy aplikacja.

Prawdziwa historia

Nie powinieneś płacić dodatkowo za korzystanie z karty

Clara z Austrii chciała kupić w internecie bilety lotnicze. Wybrała bilety na stronie internetowej linii lotniczej i przesłała do płatności. Kiedy jednak wprowadziła dane swojej karty kredytowej, za skorzystanie z niej przewoźnik doliczył dodatkowe 10 euro.

Clara skontaktowała się z lokalnym Europejskim Centrum Konsumenckim, które wniosło do linii lotniczej skargę. Linia zwróciła Clarze 10 euro opłaty naliczonej podczas rezerwacji i zmieniła swoje zasady pobierania opłat – usunęła niezgodną z prawem opłatę dodatkową z procesu transakcji.

Oszustwa związane z płatnościami i kartami kredytowymi

Przepisy UE ograniczają kwotę, której zapłata może być od Ciebie wymagana w przypadku, gdy padniesz **ofiara oszustwa związanego z płatnością lub kartą kredytową** – kiedy Twoja karta lub konto zostaną obciążone bez Twojej zgody. We wszystkich tego rodzaju przypadkach może zostać Ci naliczona **kwota w maksymalnej wysokości 50 euro** jako udział w kosztach spowodowanych dokonaniem przez oszustów płatnościami.

Jednak w przypadku, gdy nie byłeś świadomy utraty, kradzieży lub sprzeniewierzenia środków (np. jeśli hakerzy włamali się na Twoje konto lub jeśli Twoja karta została sklonowana i obciążona bez Twojej wiedzy), **nie musisz ponosić żadnych kosztów**. Wszystkie koszty powinien pokryć Twój bank lub wydawca karty. Zasada ta obowiązuje również wtedy, gdy utrata środków była spowodowana przez pracownika banku.

Zablokowanie środków na rachunku karty

Czasem kiedy dokonujesz rezerwacji, na przykład hotelu lub samochodu w wypożyczalni, możesz zostać poproszony o podanie danych karty w ramach zabezpieczenia rezerwacji. Sprzedawca **może również poprosić Cię o wyrażenie zgody za zablokowanie określonej kwoty na rachunku karty** (tzw. preautoryzacja). Oznacza to, że sprzedawca rezerwuje sobie te środki z limitu kredytowego karty lub z konta powiązanego z kartą na pokrycie wszelkich kosztów, takich jak serwis pokojowy czy ewentualne szkody w wypożyczonym samochodzie. Sprzedawca powinien Cię poinformować o tym, że zamierza zablokować środki na Twojej karcie kredytowej, a Ty **musisz wyrazić zgodę** na zablokowanie **konkretnej kwoty**.

Jak tylko dokonasz rzeczywistej płatności – na przykład kiedy wymeldujesz się z hotelu i zapłacisz za pokój przy użyciu swojej karty kredytowej lub kiedy oddasz wypożyczony samochód i zapłacisz końcowy rachunek – bank **musi natychmiast odblokować kwotę** udostępnioną na karcie kredytowej.

Prawdziwa historia

W przypadku preautoryzacji środki muszą zostać odblokowane z chwilą płatności

Boris z Węgier wyjechał ze swoją dziewczyną na weekend do Wenecji. Kiedy przyjechali do hotelu, pobrano w nim dane karty kredytowej Borisa. Hotel poinformował Borisa, że zamierza zablokować kwotę 500 euro na pokrycie kosztów rezerwacji oraz korzystania podczas pobytu z minibaru i z restauracji. Boris wyraził zgodę na zablokowanie tej kwoty na karcie.

Przed opuszczeniem hotelu Boris zapłacił rachunek za hotel przy pomocy swojej karty kredytowej. Tydzień później, kiedy próbował skorzystać z karty kredytowej, aby dokonać rezerwacji lotów, Boris zdał sobie sprawę, że kwota 500 euro była nadal na niej zablokowana. Kiedy zadzwonił do hotelu ze skargą, jego personel przeprosił go za incydent i natychmiast zwrócił się do banku o odblokowanie kwoty.

Polecenia zapłaty

Jeśli masz na swoim rachunku bankowym ustanowione polecenie zapłaty, może się zdarzyć, że płatność zostanie dokonana przez pomyłkę lub że pobrana zostanie błędna kwota – na przykład jeśli rozwiążesz umowę z dostawcą, ale mimo to dokonana zostanie kolejna płatność na jego rachunek. W tego rodzaju sytuacjach masz prawo do uzyskania **w ciągu 8 tygodni zwrotu przelanej kwoty**. Dotyczy to wszystkich poleceń zapłaty, zarówno w obrębie Twojego kraju, jak i transgranicznych poleceń zapłaty w obrębie UE.

Co zrobić w razie problemu

W przypadku problemu z płatnościami w UE powinieneś skontaktować się ze swoim bankiem lub wydawcą karty. Muszą oni **odpowiedzieć na piśmie na Twoją skargę** w ciągu 15 dni (lub w ciągu maksymalnie 35 dni w przypadku wystąpienia określonych wyjątkowych okoliczności). Bank i wydawca karty powinni także udostępniać klientom zasady **formalnej procedury składania skarg**.

Jeśli nie jesteś w stanie skorzystać ze swoich praw i potrzebujesz pomocy, możesz skontaktować się z siecią FIN-NET (w przypadku problemów z podmiotami świadczącymi usługi finansowe) lub z siecią ECC-Net (w przypadku problemów ze sprzedawcami).

Czeki

Przepisy UE dotyczące opłat bankowych za płatności międzynarodowe i krajowe **nie mają zastosowania do czeków**.

Opłaty transakcyjne za realizację czeku wystawionego w innym kraju UE są czasem bardzo wysokie. W wielu krajach czek **nie są już też przyjmowane** jako środek płatniczy.

Kredyty hipoteczne

Kredyt hipoteczny umożliwia zakup nieruchomości. Kredyty hipoteczne są oferowane przez banki, firmy budowlane i innych kredytodawców. **Nabywana nieruchomość często służy jako zabezpieczenie kredytu.**

Kredyty hipoteczne zazwyczaj mają niższe oprocentowanie i dłuższy okres spłaty niż kredyty konsumenckie. Jeśli jednak kredytobiorca nie dopełni swoich zobowiązań finansowych, a kredyt hipoteczny został zabezpieczony nabywaną nieruchomością, kredytodawca może zająć nieruchomość i sprzedać ją, w celu spłacenia kredytu.

Banki same decydują o tym, czy przyjąć dany wniosek o kredyt hipoteczny. Przed udzieleniem kredytu muszą sprawdzić **zdolność kredytową** pożyczkobiorcy, czyli ustalić, czy będzie on w stanie spłacić kredyt.

Zasadniczo można złożyć **wniosek o udzielenie kredytu hipotecznego również u kredytodawcy mającego siedzibę w innym kraju UE**. Niemniej jednak kraj zamieszkania lub kraj zatrudnienia osoby starającej się o uzyskanie kredytu bądź lokalizacja nieruchomości mogą mieć wpływ na decyzję kredytodawcy w sprawie wniosku.

Zatem zrozumienie, w jaki sposób dokonywana jest ocena zdolności kredytowej, odgrywa tu kluczową rolę.

Ocena zdolności kredytowej

Przed udzieleniem kredytu kredytodawca **musi sprawdzić zdolność kredytową pożyczkobiorcy**. Ocena taka dokonywana jest na podstawie różnych kryteriów. Należą do nich m.in.:

- sytuacja finansowa kredytobiorcy (aktywa, długi itp.)
- wartość nieruchomości, która stanowi zabezpieczenie kredytu.

Dlatego należy dołączyć **informacje na temat uzyskiwanych dochodów**, tak aby kredytodawca mógł ocenić zdolność kredytową ubiegającego się o kredyt.

Kredytodawca może zaoferować kredyt hipoteczny, jeśli ocena wykaże, że osoba ubiegająca się o niego będzie w stanie go spłacić.

Kredytodawcy **często odmawiają** kredytu hipotecznego na nieruchomości położone w innym kraju. Niechętnie przyznają go też osobom, których źródło dochodu lub miejsce zamieszkania znajduje się w innym kraju niż siedziba banku. Jednak nie mogą one dyskryminować obywateli UE wyłącznie ze względu na ich obywatelstwo.

Jeśli doświadczyłeś dyskryminującego traktowania ze strony banku ze względu na swoje obywatelstwo możesz:

- zwrócić się do działu banku zajmującego się rozpatrywaniem skarg o oficjalne oświadczenie na piśmie zawierające powody odmowy

- jeśli wniosek został odrzucony wyłącznie z powodu Twojego obywatelstwa, możesz poprosić o radę i pomoc sieć rozstrzygania sporów finansowych FIN-NET, która rozstrzyga spory o charakterze międzynarodowym między konsumentami a instytucjami finansowymi, takimi jak banki.

Informacje umożliwiające dokonanie oceny i porównanie ofert

Przed podjęciem decyzji w sprawie kredytu hipotecznego warto porównać oferty różnych kredytodawców. **Kredytodawca, który składa wiązałą ofertę, musi również przedstawić Tobie europejski znormalizowany arkusz informacyjny (ESIS).** Ten standardowy dokument zawiera możliwie dokładny przegląd informacji na temat warunków oferty kredytu hipotecznego.

ESIS zawiera następujące informacje:

- **kwota** kredytu
- **czas trwania** kredytu
- rodzaj **stopy procentowej**
- całkowita kwota do spłaty
- **rzeczywista roczna stopa oprocentowania (RRSO):** całkowity koszt kredytu wyrażony jako wartość procentowa rocznie. RRSO ma ułatwić porównanie różnych ofert.
- wszystkie **koszty** związane z kredytem, zarówno koszty okresowe, jak i koszty jednorazowe
- informacje na temat tego, ile razy i jak często należy spłacać **raty** oraz jaka jest ich wysokość
- informacje na temat **warunków wcześniejszej spłaty** oraz opłat, które zostaną naliczone w razie wcześniejszej spłaty kredytu
- **w przypadku kredytów w walucie obcej:** przykłady pokazujące, jak zmiany kursu wymiany walut mogą wpłynąć na kredyt hipoteczny.

ESIS umożliwia porównywanie różnych ofert i wybór takiej, która najbardziej Ci odpowiada. Jeśli nie otrzymasz takiego arkusza od kredytodawcy, zawsze możesz o niego poprosić.

7-dniowy okres na ocenę oferty lub wycofanie się z niej

Zgodnie z przepisami UE kredytodawca musi dać Ci **co najmniej siedem dni na ocenę oferty.**

W niektórych krajach przepisy przewidują dłuższy okres.

W zależności od kraju, w którym ubiegasz się o pożyczkę, może to być albo:

- **okres refleksji**, czyli okres na zastanowienie się, czy oferta Ci odpowiada, albo

- okres, podczas którego możesz **odstąpić** od umowy kredytowej, którą już podpisałeś, albo
- połączenie obu.

Wcześniejsza spłata kredytu hipotecznego

Zazwyczaj możesz dokonać wcześniejszej spłaty całości lub części swojego kredytu. W ten sposób możesz uniknąć spłacania odsetek od nieuregulowanego długu lub wybrać korzystniejszą ofertę kredytu hipotecznego, również u innego kredytodawcy.

Jeśli zdecydujesz się na wcześniejszą spłatę kredytu, w niektórych krajach kredytodawca może zażądać od Ciebie zapłaty **odszkodowania**.

Odszkodowanie w żadnym razie nie może przekraczać straty finansowej kredytodawcy.

Ubezpieczenie kredytu hipotecznego i inne usługi

Ubezpieczenie kredytu hipotecznego chroni Cię, jeśli z jakiegoś powodu nie możesz spłacić kredytu, na przykład z powodu śmierci, choroby lub utraty pracy.

Kredytodawcy mogą wymagać wykupienia ubezpieczenia kredytu hipotecznego.

Mogą zaproponować Ci ubezpieczenie w pakiecie razem z umową kredytu hipotecznego, ale swojej decyzji o udzieleniu kredytu nie mogą uzależniać od wykupienia przez Ciebie takiego pakietu.

Zawsze możesz poszukać korzystniejszej oferty u innych ubezpieczycieli, o ile poziom gwarancji ubezpieczenia spełnia wymagania pożyczkodawcy.

Kredytodawcy mogą natomiast wymagać, abyś w ich instytucji **otworzył rachunek bieżący lub oszczędnościowy**, za pomocą którego będziesz dokonywał spłaty kredytu.

Produkty ubezpieczeniowe

Firmy ubezpieczeniowe mogą sprzedawać swoje produkty w dowolnym kraju UE – albo zakładając oddział w innym kraju, albo bezpośrednio oferując swoje usługi za granicą, na przykład za pośrednictwem stron internetowych lub pośredników.

Klient zatem ma możliwość **porównania produktów ubezpieczeniowych dostępnych na rynku UE i wyboru najlepszej oferty**, na przykład ubezpieczenia na życie, ubezpieczenia domu czy ubezpieczenia samochodu.

Uwaga!

Swoboda ta odnosi się wyłącznie do **prywatnego ubezpieczenia i prywatnych pracowniczych programów emerytalnych**. Nie można natomiast swobodnie wybierać swojego ubezpieczenia społecznego i ustawowych uprawnień emerytalnych lub rentowych związanych ze swoją historią zatrudnienia.

Produkty ubezpieczeniowe mogą być sprzedawane bezpośrednio przez towarzystwa ubezpieczeniowe (często na stronach internetowych), przez pośredników ubezpieczeniowych (brokerów, agentów) lub przez przedsiębiorstwa takie jak linie lotnicze, biura podróży, zakłady optyczne czy sprzedawców urządzeń elektronicznych. Zanim klient podpisze umowę, sprzedający ubezpieczenie musi **dostarczyć mu ważnych informacji** o sobie i produkcie ubezpieczeniowym.

Ważne informacje, dzięki którym możesz zrozumieć, co kupujesz

Zanim dokonasz zakupu produktu ubezpieczeniowego, powinieneś otrzymać **standardowy dokument informacyjny**, tj. dokument zawierający informacje o produkcie ubezpieczeniowym. Dokument ten ma Ci **pomóc zrozumieć, co kupujesz, i umożliwić porównanie różnych ofert** podobnych produktów ubezpieczeniowych oferowanych przez inne firmy ubezpieczeniowe.

Uwaga!

Zasady te nie mają zastosowania do ubezpieczeń na życie.

Taki dokument powinien być **zwięzłe** (nie więcej niż dwie strony A4) i **jasno napisany** i zawierać następujące informacje i wyjaśnienia:

- nazwa produktu ubezpieczeniowego i firmy ubezpieczeniowej, która go oferuje
- rodzaj ubezpieczenia
- co jest przedmiotem ubezpieczenia
- czego nie obejmuje ubezpieczenie

- ewentualne ograniczenia w zakresie ubezpieczenia
- Twoje zobowiązania
- kiedy i w jaki sposób masz dokonywać płatności
- kiedy ochrona się rozpoczyna i kończy
- w jaki sposób możesz odstąpić od umowy.

Przed podpisaniem umowy osoba lub firma sprzedająca produkt ubezpieczeniowy musi **również wyjaśnić, czy jest brokerem lub agentem** oraz poinformować Cię o swoich **powiązaniach z firmą ubezpieczeniową** oferującą produkt ubezpieczeniowy będący przedmiotem sprzedaży. Na przykład musi poinformować Cię, czy otrzymuje prowizję od towarzystwa ubezpieczeniowego za sprzedaż danych produktów.

Zakup towarów lub usług wraz z produktem ubezpieczeniowym

Kiedy oferowany jest Ci produkt ubezpieczeniowy inny niż ubezpieczenie na życie wraz z innym produktem lub usługą – np. ubezpieczenie samochodu, gdy dokonujesz zakupu nowego samochodu, lub ubezpieczenie od przypadkowego uszkodzenia, kiedy kupujesz nowy laptop – zawsze masz **prawo do zakupu produktu lub usługi bez polisy ubezpieczeniowej**.

Prawdziwa historia

Nie musisz kupować ubezpieczenia od sprzedawcy, od którego nabywasz dany produkt

Carole z Francji niedawno popsuły się okulary. Udała się więc do miejscowego optyka w celu zakupu nowych okularów. Po wyborze nowych szkieł optyk zaproponował jej wykupienie ubezpieczenia na wypadek uszkodzenia okularów. Poinformował ją, co dokładnie obejmuje ubezpieczenie i jaki jest jego koszt. Dał jej również broszurę zawierającą szczegółowe informacje, aby mogła przemyśleć sprawę w domu podczas oczekiwania na odbiór okularów.

Po powrocie do domu Carole wyszukała podobne polisy ubezpieczeniowe przez internet i znalazła polisę oferującą taką samą ochronę, która mniej kosztowała. Kiedy tydzień później zgłosiła się po odbiór okularów u lokalnego optyka, poinformowała go, że nie zamierza kupować oferowanej przez niego polisy ubezpieczeniowej. Wykupiła natomiast tańsze ubezpieczenie, które znalazła online.

Kredyty konsumenckie i pożyczki

Pamiętaj, że przepisy UE zapewniają Ci ochronę, jeszcze zanim podpiszesz umowę kredytową, i dają Ci prawo do zmiany zdania po jej podpisaniu.

Informacje umożliwiające porównanie ofert kredytowych

Jeśli postanowisz zaciągnąć kredyt na zakup nowego produktu, przed podjęciem ostatecznej decyzji **warto porównać różne oferty**. Zanim podpiszesz umowę kredytową, kredytodawca musi przekazać Ci **dokument** zwany standardowym europejskim arkuszem informacyjnym dotyczącym kredytu konsumenckiego. Zawiera on **informacje na temat zasad i warunków** mających zastosowanie do wszelkich umów kredytowych. Arkusz zawiera informacje na temat m.in.:

- najważniejszych cech umowy
- kwoty kredytu i jego kosztów
- rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania (RRSO), czyli kosztu kredytu ponoszonego przez konsumenta, który obejmuje odsetki, prowizje, podatki i wszelkie inne opłaty
- tego, ile razy i jak często należy spłacać raty oraz jaka jest ich wysokość
- ważnych aspektów prawnych.

Umożliwia to **porównanie różnych ofert** i wybór takiej, która najbardziej Ci odpowiada. Jeśli nie otrzymasz takiego arkusza od kredytodawcy, zawsze możesz o niego poprosić.

Odstąpienie od umowy o kredyt

Jeśli zmienisz zdanie, **możesz odstąpić od umowy w terminie 14 dni kalendarzowych po jej podpisaniu**. Nie musisz udzielać kredytodawcy jakichkolwiek wyjaśnień, musisz natomiast zwrócić pieniądze, które już otrzymałeś, wraz z odsetkami oraz wszelkie bezzwrotne opłaty, których musiał dokonać kredytodawca.

Prawdziwa historia

Paolo z Włoch pożyczył 1000 euro od prywatnej firmy pożyczkowej na zakup nowej pralki. Przed podpisaniem umowy otrzymał bardzo mało informacji o zaciąganej pożyczce. Nie otrzymał też standardowego europejskiego arkusza informacyjnego dotyczącego kredytu konsumenckiego. Wyjaśniono mu, że kredyt będzie musiał spłacić w ciągu 2 lat, a oprocentowanie będzie niewielkie.

Po podpisaniu umowy zdał sobie sprawę, że rzeczywista roczna stopa oprocentowania (całkowity koszt kredytu) będzie bardzo wysoka. Postanowił zatem nie brać tego kredytu i poszukać korzystniejszej oferty. Lokalna organizacja konsumencka wyjaśniła mu, że może odstąpić od umowy w terminie 14 dni. Aby to zrobić, musi jedynie wysłać pismo do kredytodawcy i dokonać zwrotu już otrzymanych środków.

Przedterminowa spłata kredytu

Pamiętaj, że przysługuje Ci prawo do spłacenia kredytu wcześniej, niż zostało to określone w umowie. **Być może będziesz musiał zrekompensować pożyczkodawcy utracone dochody**, jednak rekompensata nie może przekroczyć łącznej kwoty faktycznie utraconych odsetek.

Zasady te dotyczą kredytów konsumenckich na kwotę **od 200 do 75 tys. euro**, z wyjątkiem:

- kredytów zabezpieczonych hipoteką
- kredytów na zakup gruntów lub nieruchomości
- kredytów dotyczących umów najmu lub dzierżawy, w przypadku których nie ma obowiązku zakupu
- kredytów udzielanych bez oprocentowania i innych opłat lub umów o kredyt w rachunku bieżącym, który to kredyt musi być spłacony w ciągu jednego miesiąca
- kredytów wynikających z orzeczenia sądowego
- kredytów udzielanych określonej grupie ludzi.

Kredyt w innym kraju UE

Jeśli chcesz wziąć kredyt lub pożyczkę w innym kraju UE, pamiętaj, że **banki mogą odmówić** udzielenia kredytu osobom zamieszkałym na stałe w kraju innym niż kraj siedziby banku, a nawet osobom, które mieszkają w tym samym kraju, lecz pracują za granicą.

Banki mają prawo ustanowić tego rodzaju ograniczenia w swojej działalności kredytowej. Jeśli uważasz, że spotkało Cię dyskryminujące traktowanie ze strony banku, możesz:

- zwrócić się do działu banku zajmującego się rozpatrywaniem skarg o pisemne uzasadnienie powodów odmowy
- zwrócić się, załączając pisemną odpowiedź banku, z prośbą o pomoc i radę do sieci FIN-NET (sieci rozstrzygania sporów finansowych), która rozstrzyga spory między konsumentami a instytucjami finansowymi, takimi jak banki.

Produkty inwestycyjne

Produkty inwestycyjne, fundusze i polisy inwestycyjne, nazywane również „**detalicznymi produktami zbiorowego inwestowania i ubezpieczeniowymi produktami inwestycyjnymi**” (PRIIP), to typowa oferta banków lub towarzystw ubezpieczeniowych dla klientów, którzy chcą zainwestować swoje pieniądze, zamiast lokować je na standardowym koncie oszczędnościowym. Inaczej niż w przypadku standardowych kont oszczędnościowych, wartość inwestycji i dochody z produktów inwestycyjnych **mogą podlegać znacznym wahanom**.

Nie zawsze jednak łatwo jest zrozumieć, jakich zysków można się spodziewać i z jakim ryzykiem trzeba się liczyć, ponieważ sposób funkcjonowania produktów inwestycyjnych może być dość skomplikowany. **Przepisy UE zapewniają konsumentom usług finansowych otrzymanie szczegółowych informacji** przed zakupem produktu inwestycyjnego, tak aby mieli pełną świadomość wielkości i rodzaju podejmowanego ryzyka.

Uwaga!

Przepisy te nie dotyczą pracowniczych systemów emerytalnych, inwestycji bezpośrednich (takich jak akcje), produktów inwestycyjnych dla inwestorów profesjonalnych i ubezpieczenia na życie bez możliwości dokonywania inwestycji dla inwestorów detalicznych, w którym wypłata świadczenia następuje wyłącznie w przypadku śmierci lub niezdolności do pracy.

Kluczowe informacje wyjaśniające inwestycje

Przed zakupem produktu inwestycyjnego osoba lub organizacja, która go sprzedaje, musi przekazać Ci dokument zawierający kluczowe informacje. Ten standardowy dokument **zawiera zrozumiałe odpowiedzi na Twoje pytania dotyczące cech, ryzyka i kosztów** produktu inwestycyjnego, którym się interesujesz.

Przekazany Ci dokument może liczyć **najwyżej 3 strony formatu A4** i musi zawierać następujące informacje:

- ogólne informacje dotyczące sprzedawcy i jego dane kontaktowe
- opis produktu inwestycyjnego, jego cel i mechanizm funkcjonowania
- wyjaśnienie głównych czynników, od których zależy zwrot
- okres trwania produktu inwestycyjnego, jego termin zapadalności oraz warunki, na jakich można zakończyć inwestycję
- **poziom ryzyka produktu inwestycyjnego** (w skali od 1 do 7)
- **wskazanie możliwej maksymalnej straty** z inwestycji oraz cztery odpowiednie scenariusze dotyczące wyników – scenariusz warunków skrajnych, scenariusz niekorzystny, scenariusz umiarkowany i scenariusz korzystny

- tabelę przedstawiającą **łącznie koszty Twojej inwestycji** w czasie, w wartościach pieniężnych, jak i procentowych
- tabelę pokazującą koszty jednorazowe (takie jak koszty wejścia i wyjścia), koszty powtarzające się (takie jak roczne koszty transakcji portfelowych) i koszty dodatkowe, takie jak opłaty za wyniki – wszystkie koszty wyrażone w wartościach procentowych
- możliwości złożenia skargi oraz link do odpowiedniej strony internetowej, adres pocztowy i adres e-mail, na które można kierować takie skargi.

Czas na porównanie i dokonanie wyboru

Za pomocą dokumentu zawierającego kluczowe informacje **możesz łatwo porównać produkty inwestycyjne** różnych oferentów i dokonać wyboru, który najlepiej odpowiada Twoim potrzebom.

Dlatego ważne jest, abyś z należytym wyprzedzeniem otrzymał dokument informacyjny **po to, by mieć czas na przeanalizowanie dostępnych możliwości**, zanim zwiążesz się jakkolwiek umową lub ofertą. Nawet jeśli przysługuje Ci okres odstąpienia, sprzedawca produktu inwestycyjnego musi przekazać Ci dokument informacyjny jeszcze **przed podpisaniem** umowy.

Prawdziwa historia

Dokument informacyjny może być bardzo przydatny przy wyborze właściwego produktu inwestycyjnego

Leonard chciał odłożyć pieniądze na emeryturę. W swoim banku zasięgnął informacji o różnych ofertach kont oszczędnościowych. Zaproponowano mu odkładanie co miesiąc 150 euro w ramach specjalnego programu oszczędnościowego z ubezpieczeniem na życie. Wyjaśniono mu również, że taki rodzaj produktu inwestycyjnego stwarza możliwość uzyskania wyższej stopy zwrotu niż w przypadku zwykłego rachunku oszczędnościowego. Leonard poprosił o więcej informacji na temat tego planu oszczędnościowego i otrzymał dokument zawierający kluczowe informacje. Po zapoznaniu się z jego treścią stwierdził, że istnieją różne scenariusze dotyczące wyników i że mógłby stracić część swoich oszczędności emerytalnych, gdyby inwestycje związane z tym programem oszczędnościowym okazały się nierentowne. Następnie skontaktował się z bankiem i zdecydował się na założenie standardowego konta oszczędnościowego.